ПРЯМУЄМО РАЗОМ

ПРОЕКТ ФІНАНСУЄТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

#GreenDealUA

квартальний огляд №2

УКРАЇНА ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС

травень-червень 2022 року

dixigroup ANALYTICS ON DUTY

Ресурсно-аналітичний центр "Суспільство і довкілля"

ЕМУ Асоціація «Енергоефективні міста України»

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ ЛІДЕРСТВА

ЖІНОЧИЙ ЕНЕРГОКЛУБ УКРАЇНИ

ДЗИГА

PLATO

Даний документ був виготовлений за фінансової допомоги Європейського Союзу у межах проєкту «Інтеграція сталого розвитку в Україні відповідно до Європейського зеленого курсу». Проект реалізується консорціумом громадських організацій, зокрема:
ГО «ДІКСІ ГРУП»,
ГО «РЕСУРСНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР «СУСПІЛЬСТВО І ДОВКІЛЛЯ»,
ДОБРОВІЛЬНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ-АСОЦІАЦІЯ «ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІ МІСТА УКРАЇНИ»,
ГО «УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ ЛІДЕРСТВА»,
ГО «ЖІНОЧИЙ ЕНЕРГЕТИЧНИЙ КЛУБ УКРАЇНИ»,
ГО «ДЗИГА»,
ГО «ПЛАТО»
під загальною координацією ГО «ДІКСІ ГРУП».

Відповідальність за зміст цього документа несе ГО «ДІКСІ ГРУП» і за жодних обставин зміст не може вважатися таким, що відображає позицію Європейського Союзу.

РЕЗЮМЕ

Ситуація із реалізацією Європейського зеленого курсу (ЄЗК) протягом травня-червня 2022 року відзначалась адаптацією політик ЄС до поточних викликів, пов'язаних із війною рф проти України. Зокрема, це полягало у фіналізації стратегічних пріоритетів, запровадження нових заходів енергобезпеки, посилення фінансової допомоги компаніям, які постраждали від наслідків агресії рф та пов'язаним з цим підвищення цін на енергоносії, у т.ч. компаніям з енергоємними видами виробничої діяльності через податкові пільги та відкриття кредитних ліній для покриття витрат на енергоносії. Також допомога надається побутовим споживачам через прямі субсидії або регулювання цін. При цьому, однозначно зберігалось слідування попереднім амбітним цілям ЄС у сфері реалізації ЄЗК та продовження системної законодавчої роботи.

У зв'язку з цим можна виділити кілька основних тенденцій :

- Доопрацювання стратегічного підходу з диверсифікації постачання енергетичних ресурсів та зниження імпортозалежності ЄС з огляду на агресію з боку рф;
- Прийняття окремих актів законодавства ЄС з підвищення безпеки функціонування енергетичних ринків;
- Продовження розроблення законодавства з питань охорони довкілля та боротьби зі зміною клімату;
- Розроблення нових моделей фінансування заходів в контексті ЄЗК та плану REPowerEU.

Так, було фіналізовано план REPowerEU, який визначив чіткі цілі із підвищення енергетичної безпеки ЄС із пріоритетними заходами в сфері енергоефективності, збільшення частки енергії з ВДЕ та запровадження нових технологій. Також Радою ЄС було схвалено регламент, що передбачає обов'язкові вимоги до мінімальних запасів газу для країн-членів ЄС перед опалювальним сезоном та запроваджено підхід до функціонування спільної платформи для закупівель газу.

Паралельно з цим тривала робота з підготовки до кліматичних заходів, зокрема COP27 та впровадження попередніх рішень кліматичних конференцій. Окрім того, Європарламент та Рада ЄС досягли прогресу у підготовці змін до кліматичного законодавства в рамках пакету "Готові до 55" та визначились із своїми переговорними позиціями, що дозволяє перейти до узгодження кінцевого тексту законодавчих актів.
Попри актуалізацію проблеми продовольчої кризи, ЄС також продовжив розроблення нових амбітних стандартів щодо місткості пестицидів та інших заходів захисту довкілля у сільськогосподарській діяльності. Так само було запропоновано нові амбітні цілі та стандарти щодо поводження з відходами.

Протягом кварталу ЄС також прийняв новий проект бюджету на 2023 рік де збережено пріоритетність фінансування заходів з боротьбою зі зміною клімату та захисту довкілля і інших сфер ЄЗК. В контексті фінансування "зеленого" переходу було ухвалено оновлений Регламент про керівні принципи щодо транс-європейських енергетичних мереж (TEN-E), яким актуалізується перелік енергетичної інфраструктури, побудова якої може претендувати на статус проекту спільного інтересу (project of common interest) та отримати фінансування ЄС. Документ також визначає низку критеріїв відповідності, найголовнішим з яких є забезпечення сталості шляхом зменшення викидів, інтеграції більшої кількості установок ВДЕ. Окремі ініціативи в рамках RePowerEU, зокрема розширення та модернізація нафтової інфраструктури, не можуть вважатись проєктами спільного інтересу в розумінні Регламенту, а отже джерела їх фінансування мають визначитись в окремому порядку.

Важливою віхою другого кварталу стало надання Україні та Молдові статусу кандидата на вступ до ЄС, що передбачає нові можливості та вимоги для нашої країни, зокрема можливості долучення до нових інструментів фінансування та підтримки реформ, а також потреби підготуватися до початку переговорів про вступ із виділенням основних проблем та викликів, які потребують особливої уваги, та покращенню ситуації із імплементацією законодавства ЄС уже на поточному етапі.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **Долучитись** до виконання заходів, передбачених REPowerEU, зокрема розглянувши можливість спільних інфраструктурних проектів, впровадження водневих та біометанових технологій, адаптацію заходів, спрямованих на диверсифікацію постачання енергоресурсів та підвищення енергетичної безпеки. Зокрема, в частині диверсифікації може йти про забезпечення гарантованих потужностей міждержавних газових з'єднань між Україною та ЄС для сприяння газовим потокам по осі "Північ-Південь".

- **Здійснити** підготовку до адаптованої імплементації правил ЄС щодо обов'язкових запасів газу в Україні, зокрема провести переговори про усунення технічних, регуляторних та інших бар'єрів для використання сховищ України компаніями з ЄС.

- **Розглянути** можливості для реалізації спільних транскордонних інфраструктурних проектів між Україною та ЄС в рамках оновленого Регламенту TEN-E. Такі проекти можуть передбачати побудову нових міждержавних з'єднань для збільшення торгівлі низьковуглецевою електроенергією між Україною та ЄС, або ж газову інфраструктуру (інтерконнектори) з її подальшим перепрофілюванням у водневу.

- **Запропонувати** створення регіональної (східноєвропейської) робочої групи (task force) в межах Спільної платформи ЄС для закупівлі енергоносіїв. Робоча група дозволить краще координувати зусилля із закупівлі та розподілу природного газу.

- **Переглянути** національні цілі з енергоефективності та синхронізувати їх з цілями та баченням ЄС. Зважаючи на потреби післявоєнної відбудови, передбачити більше залучення громад і міст у реалізації заходів енергоефективності.

- **Розглянути** можливість адаптації нових законодавчих змін ЄС в сфері кліматичної політики, розроблених в рамках пакету "Готові до 55", в Україні

- **Посилити** міжвідомчу взаємодію у формуванні та реалізації загальної кліматичної політики, зокрема через призначення віце-прем'єр міністра з питань зміни клімату (або розширення функціоналу одного із чинних віце-прем'єр міністрів). Окрім власне компетенцій з кліматичного врядування в Україні, такий інститут також має представляти Україну у справах співпраці з ЄС із реалізації заходів ЄЗК.

- **Систематизувати** підхід та врахувати поточні прогалини в імплементації законодавства ЄС у сфері охорони довкілля в контексті підготовки до відкриття переговорів про вступ до ЄС.

- **Посилити** координацію реформ у сфері управління відходами із очікуваними законодавчими змінами в ЄС, з урахуванням прийнятого рамкового Закону "Про управління відходами".

- **Детально ознайомитися** із новими можливостями, які відкриваються із долученням України до програм фінансування ЄС, та всіляко стимулювати й інформувати заінтересовані установи до участі в цих програмах. Наприклад, необхідні чіткі роз'яснення щодо процедури та можливості подання на фінансування проєктів у рамках програми LIFE.

ЗАГАЛЬНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Протягом травня-червня 2022 року відбулись події, які матимуть велике значення для подальшого впровадження ЄЗК та його впливу на Україну, зокрема

- Фіналізація плану REPowerEU, в якому Єврокомісія затвердила кроки до забезпечення енергетичної безпеки та незалежності від російських поставок, спираючись на заходи енергоефективності та перехід на нові технології і відновлювані джерела енергії;
- Інституції ЄС, зокрема Європарламент та Рада ЄС, визначилися із переговорними позиціями щодо оновлення кліматичного законодавства ЄС в рамках пакету "Готові до 55", беручи до уваги амбітні підходи та цілі;
- ЄС ухвалив шостий пакет санкцій проти рф у зв'язку з агресією проти України, де зокрема була накладена заборона на імпорт та транзит сирої нафти (із деякими винятками, зокрема щодо нафти, яка доставляється трубопроводами) і нафтопродуктів.
- Україні та Молдові було надано статус країн-кандидатів на вступ до ЄС та висунуто вимоги, які мають бути виконані до початку переговорів. Це значно розширює портфель кліматичних та довкіллєвих реформ, які необхідно провести Україні у найближчі роки.
- Країни "Великої сімки" створили Кліматичний клуб – окремий міжнародний форум для підтримки зусиль з реалізації Паризької угоди.

ЕНЕРГЕТИЧНІ РИНКИ

Напередодні другого кварталу 2022 року енергетичні ринки ЄС продовжували функціонувати в умовах високих цін на енергоносії, в першу чергу на природний газ. Саме тому всі ініціативи з безпеки постачання природного газу, розпочаті в першому кварталі 2022 року отримали своє продовження і другому. Мова йде в першу чергу про деталізацію комюніке Єврокомісії RePowerEU та про ухвалення Регламенту, націленого на забезпечення обов'язкового запасу газу в сховищах. Крім того, у звітному періоді були ухвалені більш ранні ініціативи, як-от оновлений Регламент TEN-E.

Основні події

16 травня Рада ЄС схвалила Регламент про керівні принципи щодо транс-європейських енергетичних мереж (TEN-E), який замінює попередній Регламент (ЄС) 347/2013, а також вносяться зміни до директив ЄС щодо ринків газу та електроенергії, регламентів ЄС щодо доступу до газотранспортних систем, інтеграції ВДЕ в енергосистему та агентства ACER. 3 червня Регламент (ЄС) 2022/869 було опубліковано в Офіційному віснику ЄС.

Правовий акт встановлює типи транскордонних інфраструктурних проєктів, які можуть розраховувати на фінансову підтримку ЄС як проєкти спільного/взаємного інтересу (англ. projects of common interest та project of mutual interest, відповідно). Мова, зокрема, йде про міждержавні системи передачі електроенергії, «розумні» мережі, проєкти з виробництва низьковуглецевого водню, будівництво електролізерів, проєкти із забезпечення транспортування та зберігання CO2. Побудова нової газової інфраструктури підтримується за умови її подальшого перепрофілювання у водневу або ж за умови реалізації проєктів «розумних» газових мереж, які створюють можливості використання інфраструктури для відновлюваних газів (біометану та "зеленого" водню).

Також визначено критерії, за яким тому чи іншому проєкту може бути присвоєно статус проєкту спільного інтересу. Основний критерій, обов'язковий за будь-яких умов, – забезпечення сталості, яке в залежності від типу інфраструктури втілене у різних обчислюваних показниках (як-от забезпечення інтеграції в енергосистему певної встановленої потужності ВДЕ або ж забезпечення зменшення вуглецевих викидів).

18 травня Єврокомісія опублікувала деталізований план скорочення споживання російських викопних палив під назвою REPowerEU Plan. Основними шляхами такого скорочення визначено:

- **Енергозбереження.** В короткій перспективі – через зміну поведінки споживачів (більше використання громадського транспорту, зменшення температури власних термостатів, економічне використання автомобіля тощо). Це дозволить скоротити споживання газу в ЄС по року

на 13 млрд куб. м, нафти - на 16 млн т нафтового еквіваленту. Більш детально пропоновані заходи з енергозбереження прописані в комюніке «EU Save Energy». В довгій перспективі скорочення споживання планується досягти через більш амбітні цілі в сфері енергоефективності. Так, Єврокомісія пропонує збільшити із 9% до 13% обов'язковий цільовий показник відповідно до оновленої Директиви 2012/27/ЄС з енергоефективності.

- **Диверсифікація імпорту газу.** Планується забезпечити через роботу Енергетичної платформи ЄС (EU Energy Platform), на які будуть покладені функції: 1) агрегації та структурування попиту; 2) максимізація ефективності транспортування та використання імпортованого газу для досягнення цілей безпеки постачання; 3) об'єднання зусиль для більш ефективних переговорів і досягнення довгострокових домовленостей із зовнішніми постачальниками газу.
- **Заміна викопних видів палива «чистими».** Головним чином, йдеться про електроенргію з ВДЕ: Комісія пропонує переглянути ціль 2030 року щодо частки ВДЕ у кінцевому енергоспоживанні, передбачену відповідною Директивою, у бік підвищення - із 40% до 45%. Також план передбачає швидше розгортання фотоелектричних установок: додаткові 320 ГВт нових потужностей СЕС мають бути встановлені до 2025 року. Велике значення також надається нарощуванню виробництва біометану та водню з одночасною електрифікацією енергоємних галузей промисловості та транспорту.
- **Інвестиції.** Загальні інвестиції, необхідні для реалізації RePowerEU, оцінюються в 210 млрд євро, включаючи фінансування газових проектів (інтерконнектори, сховища, СПГ-термінали) для кращої інтеграції ринків Центральної та Східної Європи. Нафтові проекти, які фінансуватимуться в межах REPowerEU, будуть націлені на розширення існуючої інфраструктури для заміщення поставок, які зараз відбуваються через систему нафтопроводів «Дружба», з одночасною ре-конфігурацією нафтопереробних потужностей. В секторі електроенергетики основні проєкти спрямовані на збільшення потужностей міждержавних перетинів (зокрема, на Іберійському півострові) та нарощування потужності систем накопичення енергії, які призведуть до зменшення використання газової генерації.

Серед іншого, в рамках RePowerEU вже запрацювала діє Енергетична платформа ЄС для спільних закупівель газу. 2 червня її учасники розробили план дій, який фокусується на потребах в ресурсі газу, інфраструктурних можливостях для імпорту і опціях постачання газу.

27 червня Рада ЄС ухвалила запропонований раніше Єврокомісією Регламент щодо сховищ газу, яким вносяться зміни до Регламентів (ЄС) 1938/2017 та 715/2009. 30 червня Регламент (ЄС) 2022/1032 було опубліковано в Офіційному віснику ЄС.

Положення акта передбачають введення зобов'язання держав-членів ЄС забезпечити заповнення власних сховищ на 80% від їх максимальної потужності до 1 листопада 2022 року. Із 2023 року та надалі цільовий показник становитиме 90%. Контроль за забезпеченням виконання вимог Регламенту здійснюється через встановлення проміжних показників із заповнення в літні та осінні місяці. У випадку невиконання цільових показників Регламент дає можливість Єврокомісії надавати державі-члену

ЄС рекомендації для сприяння заповненню сховищ. Як крайня міра, Єврокомісія може **вимагати** від країни вжиття відповідних заходів, які можуть включати покладення зобов'язань із заповнення сховищ на постачальників, введення знижок на тарифи на зберігання, тощо.

В окремих випадках, зокрема для держав-членів ЄС, які не мають сховищ на своїй території, виконання зобов'язання може забезпечуватись за рахунок накопичення інших видів палива. Крім того, додатково держави-члени ЄС можуть накопичувати ресурс газу в країнах, які Договірними Сторонами Енергетичного Співтовариства (у т.ч. Україні), проте зобов'язання із заповнення сховищ має виконуватись лише з використанням сховищ на території ЄС.

Також новий Регламент передбачає сертифікацію операторів сховищ на відповідність цілям безпеки постачання. Такі загрози, відповідно до документу ЄС, можуть, серед іншого, випливати із зв'язків власності та контролю над оператором з боку інших компаній. Основні етапи сертифікації включають а) попереднє рішення від енергетичного регулятора або іншого органу влади, на якого покладені обов'язки із сертифікації, б) висновок Єврокомісії, в) кінцеве рішення про сертифікацію від регулятора або відповідного органу влади.

Відповідно до тексту Регламенту, він також має у невідкладному порядку стати частиною acquis Енергетичного Співтовариства, а отже в подальшому має бути імплементований і Україною.

Висновки

Протягом другого кварталу 2022 року зберігалися тенденції до посилення безпеки у роботі енергетичних ринків ЄС, що зокрема полягало у фіналізації пропозицій REPowerEU у вигляді конкретного плану дій, ухваленні Регламенту щодо мінімальних запасів газу, прогресу в запуску платформи спільних закупівель тощо. При цьому, в фокусі уваги підтримки інфраструктурних проєктів - питання сталості, скорочення використання викопних палив.

Важливим аспектом рішень є і те, що багато зазначених заходів передбачаються для подальшої імплементації на рівні Енергетичного Співтовариства та створюють додаткові можливості для України.

Рекомендації

Уряду України слід передбачити необхідні заходи для адаптованої імплементації зобов'язання з мінімальних запасів газу. З огляду на значну потужність сховищ (майже 31 млрд кубометрів), навіть їх заповнення на 80% може бути обтяжливим для учасників українського ринку газу та недоцільним з точки зору лише власних потреб. Відтак, для виконання цього зобов'язання доцільно порушувати питання про створення усіх необхідних умов для використання українських сховищ учасниками ринку з ЄС. В частині сертифікації оператора, "Укртрансгаз" вже висловив готовність її пройти.

Також слід приділити особливу увагу долученню України до заходів REPowerEU та можливих спільних проєктів в рамках ініціативи. В питанні диверсифікації імпорту газу особливу увагу варто приділити інфраструктурному аспекту, зокрема вільним потокам імпортованого газу із СПГ-терміналів за віссю "Північ-Південь". Для цього, доцільно розглянути забезпечення гарантованих потужностей міждержавних газових з'єднань між Україною та країнами ЄС, зокрема Польщею. Включення України до коридору "Північ-Південь" важливе для гнучкості та безпеки газопостачання в регіоні, враховуючи наявність значних потужностей сховищ.

Україна має продовжити слідкувати за розвитком ініціативи EU Energy Platform - спільної платформи для закупівлі енергоносіїв. Додатково, уряд може запропонувати створення східноєвропейської робочої групи в рамках платформи, за прикладом аналогічного утворення в Південно-Східній Європі. Це дозволить координувати дії країн регіону при закупівлі необхідних обсягів енергоносіїв, що особливо важливо враховуючи залежність регіону від російського газу.

Доцільно розглянути можливості для реалізації спільних транскордонних інфраструктурних проектів між Україною та ЄС в рамках оновленого Регламенту TEN-E. Такі проекти можуть передбачати побудову нових міждержавних з'єднань для збільшення транскордонної торгівлі низьковуглецевою електроенергією між Україною та ЄС, або ж газову інфраструктуру (інтерконнектори) з її подальшим перепрофілюванням у водневу. Розширення комерційного експорту до країн ЄС також може вважатись сприянням виконанню заходів REPowerEU (наприклад, експорт «зеленої» або низьковуглецевої електроенергії). Цей аргумент варто надалі використовувати для переходу від пілотних обсягів до повноцінного використання доступної технічної спроможності міждержавних перетинів, а також прискорення закупівлі статичних синхронних компенсаторів (STATCOM) для запобігання шкідливим коливанням в енергосистемі України.

ВІДНОВЛЮВАНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ (ВДЕ)

Якщо початок 2022 року характеризувався поданням пропозицій та узгодженням позицій на фоні початку агресивної війни рф проти України та значної невизначеності, то протягом другого кварталу 2022 Єврокомісія змогла розробити детальні покрокові підходи до впровадження зазначених пропозицій, фінансування заходів та потенційних проектів для їх реалізації. Таким чином, ЄС та окремі країни-члени мають більш систематизовані підходи та чіткіше розуміння дій щодо розвитку ВДЕ відповідно до потреб забезпечення енергетичної незалежності.

Основні події

18 травня Єврокомісія представила план REPowerEU, одним із пропонованих завдань якого є прискорення впровадження ВДЕ у виробництві електроенергії, промисловості, будівництві та транспорті. Як зазначається, це може прискорити поетапну відмову від енергоресурсів країни-агресора, а з часом знизити ціни на електроенергію та зменшити імпорт викопного палива.

У рамках пакету «Готові до 55» (Fit for 55) передбачався перегляд Директиви 2009/28/ЄС про відновлювані джерела енергії із закріпленням обов'язкової цілі до 2030 року щодо частки ВДЕ у кінцевому енергоспоживанні на рівні 40%. Відповідно до нових пропозицій, Єврокомісія ставить більш амбітну ціль щодо ВДЕ - 45%.

Підвищення даної цілі, на думку Єврокомісії, створить основу для реалізації інших ініціатив, пропонованих у плані REPowerEU, зокрема:

- Стратегії ЄС щодо сонячної енергії, яка має на меті подвоїти потужності фотоелектричних установок до 2025 року та 600 ГВт нових потужностей до 2030 року;
- Європейської ініціативи сонячних дахів (European Solar Rooftops Initiative), що передбачає поетапне юридичне зобов'язання встановлювати сонячні панелі на нових громадських та комерційних будівлях та нових житлових будинках;
- Плану дій щодо біометану, що пропонує інструменти, включаючи нове промислове партнерство з біометану, та фінансові стимули для збільшення виробництва біометану до 35 млрд кубометрів до 2030 року, в т.ч. через Спільну сільськогосподарську політику ЄС;
- Посилення ланцюгів постачання у вітроенергетиці та прискорення впровадження проєктів ВЕС з метою посилення глобальної конкурентоспроможності вітроенергетики ЄС;
- Подвоєння темпів розгортання теплових насосів та заходів щодо інтеграції геотермальної та сонячної теплової енергії в модернізовані системи централізованого теплопостачання.

Також, 18 травня Єврокомісія, у рамках плану REPowerEU, опублікувала Рекомендації щодо прискорення процедур надання дозволів для проєктів ВДЕ та полегшення укладення угод про купівлю-продаж електроенергії. Відповідно до рекомендацій країни-члени ЄС можуть створити спеціальні зони для розгортання потужностей ВДЕ за скороченою та спрощеною процедурою отримання дозволів у районах із меншим екологічним ризиком.

План REPowerEU також містить великий блок пропозицій стосовно прискорення розгортання проєктів з виробництва "зеленого" водню, встановлюючи ціль до 2030 року на рівні 10 млн тонн виробництва в ЄС та 10 млн тонн імпорту. Замінити природний газ, вугілля та нафту в галузях промисловості та транспорті, які важко декарбонізувати, планується через узгодження нових цілей стосовно розвитку відновлюваних палив, збільшення спільних інвестицій, реалізації спільних проєктів та розроблення стандартів щодо водню та водневої інфраструктури. Такі амбіції узгоджено з бізнесом: 5 травня європейські виробники електролізерів підписали спільну декларацію, якою зобов'язались збільшити потужності з виробництва електролізерів у 10 разів до 2025 року.

Також, 24 червня Єврокомісія запустила новий промисловий Альянс авіації з нульовими викидами (Alliance for Zero Emission Aviation), що має на меті підготувати авіаційну галузь до введення в експлуатацію літаків з водневими та електричними двигунами, щоб гарантувати внесок повітряного транспорту в ціль ЄЗК - досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року.

Днем раніше ЄС та Норвегія домовилися про подальше зміцнення співпраці в секторі енергетики, зокрема щодо розвитку довгострокового співробітництва у сфері морської відновлюваної енергії, водню, уловлювання та зберігання вуглецю, а також досліджень та розробок. Сторони визнали потребу невідкладних дій для підвищення енергетичної незалежності та роботи у напрямку зниження цін на енергоносії, одночасно скорочуючи викиди парникових газів до 2030 року та покращуючи стійкість Європи до негативних наслідків російського вторгнення в Україну та змін клімату.

Висновки

Основна увага у розробленні політик щодо розвитку ВДЕ була спрямована на фіналізацію плану REPowerEU із деталізацією нових цілей та заходів в контексті підвищення енергетичної незалежності ЄС, спираючись на збільшення частки ВДЕ в кінцевому енергоспоживанні. Особлива увага приділяється розвитку виробництва відновлюваного водню.

Рекомендації

У світлі останніх подій, зокрема набуття статусу-кандидата на членство в ЄС, рекомендується забезпечити розробку необхідної нормативно-правової бази для розвитку водневої енергетики, її інтеграції в енергетичну систему України, де взяти до уваги чинні рамкові умови ЄС для розвитку водневої енергетики, зокрема щодо розгортання інфраструктури.

Також, доцільно слідкувати за переглядом Директиви 2009/73/ЄС, Регламенту (ЄС) №715/2009, та діями країн ЄС в рамках ініціативи REPowerEU для гармонізації національного законодавства та практики на ранніх стадіях. З урахуванням результатів реалізації Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року, слід приділити особливу увагу розвитку ВДЕ в теплогенерації (біоенергетика, теплові насоси та ін.), аби досягти цілей, що передбачаються проєктом Національного плану дій до 2030 року. Серед іншого, по завершенню процесу вдосконалення правової бази для виробництва біометану та його інтеграції в газову мережу, варто зосередитись на економічних стимулах для виробників. Зазначені заходи сприятимуть підвищенню енергетичної незалежності України в рамках повоєнної “зеленої” відбудови.

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ

З першого кварталу року складна ситуація у країнах ЄС, пов'язана з високими цінами на енергоресурси, ще більше ускладнилася продовженням ескалації росії та її війною проти України. Втім, за результатами опитування Євробарометру, опублікованого у травні, у всіх країнах-членах ЄС респонденти продовжують демонструвати широку підтримку дій ЄС у сфері енергетики, спрямованих на позбавлення залежності від російського викопного палива. Зокрема, 85% опитаних виступають за вжиття ЄС заходів щодо підвищення енергоефективності будівель, транспорту та товарів.

Основні події

Відповідно нові, більш амбітні цілі з енергетичної ефективності також знайшли вираження й у зазначеному вище плані REPowerEU. Зокрема, економія енергії визнається найшвидшим і найдешевшим способом подолати поточну енергетичну кризу та зменшити рахунки для домогосподарств у ЄС. Єврокомісія пропонує посилити довгострокові заходи щодо енергоефективності, зокрема збільшити із 9% до 13% обов'язкову ціль енергоефективності (Директива 2012/27/ЄС про енергоефективність) в рамках пакету «Готові до 55» (Fit for 55) відповідно до цілей ЄЗК.

Крім того, Єврокомісія пропонує Європейському Парламенту та Раді ЄС забезпечити додаткову економію та підвищення енергоефективності в будівлях за допомогою таких ініціатив ЄЗК як перегляд Директиви 2010/31/ЄС про енергетичну ефективність будівель, а також прийняття нового Регламенту про екодизайн для сталих продуктів.

Країнам-членам ЄС також рекомендується використовувати фіскальні заходи, спрямовані на заощадження енергоресурсів, такі як зниження ставок ПДВ на енергоефективні системи опалення, утеплення будівель, а також інші заходи цінового регулювання, які заохочують до переходу на теплові насоси та придбання більш ефективних побутових приладів.

Регіони та міста заохочуються планом REPowerEU до розробки енергозберігаючих заходів на місцевому рівні, зокрема заходів інформування та підтримки, енергетичних аудитів та планів енергоменеджменту, залучення громадян, зокрема через інші ініціативи ЄС, наприклад Місію ЄС щодо кліматично нейтральних та розумних міст, Європейську урбаністичну ініціативу.

Висновки

Посилення заходів з енергоефективності в ЄС вважається ключовим кроком зі зменшення залежності від викопних видів палива, у т.ч. російських, та подолання кризи високих цін на енергоресурси. На порядку денному не лише законодавчі ініціативи Єврокомісії, а й заходи на національному та місцевому рівнях - від фіскальних стимулів до ініціатив міст.

Рекомендації

Зважаючи на прискорення реалізації даного виміру ЄЗК, а також потреб післявоєнної відбудови, уряду України рекомендується переглянути національні цілі з енергоефективності та синхронізувати їх з цілями та баченням ЄС. Узгодження вимагатиме і набір заходів з енергоефективності, зокрема слід передбачити більше залучення громад і міст з метою їх сталого енергетичного розвитку.

КЛІМАТИЧНА ПОЛІТИКА

Протягом першого кварталу 2022 року Рада ЄС та Європейський Парламент продовжували опрацьовувати пакет законодавчих ініціатив пакету «Готові до 55» (Fit for 55), зокрема щодо СТВ ЄС, розподілу зусиль зі скорочення викидів державами-членами ЄС, викидів та абсорбції від землекористування, зміни землекористування та лісового господарства (ЗЗЗЛГ), стандартів викидів CO2 для автомобілів та мікроавтобусів, CBAM, Соціального кліматичного фонду. Єврокомісія оприлюднила проєкти регламентів про фторовані парникові гази та про речовини, що руйнують озоновий шар.

Протягом звітного періоду ці заходи посилювались, так само як і заходи міжнародного характеру, де інституції ЄС орієнтувалися на впровадження рішень міжнародних кліматичних конференцій та підготовці до майбутніх заходів, зокрема наступної зустрічі Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату (COP27).

Наприкінці травня Канада, ЄС та Китай спільно скликали 6-ту міністерську зустріч із кліматичних дій (МоСА), в рамках якої міністри та представники 37 країн обговорили ключові політичні питання перед COP27, що відбудеться у листопаді 2022 року у Шарм-ель-Шейху (ОАЕ). У червні 2022 року пройшла Боннська Конференція ООН зі зміни клімату, яка зібрала представників понад 100 держав, щоб підготувати ключові рішення для COP27: обговорено робочу програму, зосереджено увагу на проблемі амбіцій після 2030 року, розпочато підготовку до Глобального огляду (GST), продовжено роботу з визначення «нової колективної кількісної цілі» для кліматичного фінансування тощо.

26-28 червня пройшов саміт “Великої сімки” під головуванням Німеччини, в рамках якого розглядалися проблеми збройної агресії рф, продовольчої безпеки, енергетики, зміни клімату та охорони здоров’я. Мандат ЄС стосувався і деяких ключових цілей зі зміни клімату: необхідності підвищення глобальних кліматичних амбіцій, підтримки ініціативи Кліматичного клубу, запропонованої німецьким головуванням, та партнерства зі справедливого енергетичного переходу. Під час саміту оприлюднено Резюме Головування «Об’єднання зусиль для прискорення чистого та справедливого переходу до кліматичної нейтральності».

Основні події

Протягом травня-червня 2022 року у рамках пакету «Готові до 55» інституції ЄС схвалили свої переговорні позиції. 8 червня Європейський Парламент погодив свою позицію щодо нових стандартів викидів CO2 для легкових автомобілів і мікроавтобусів, викидів та абсорбції від ЗЗЗЛГ, розподілу зусиль між державами-членами у секторах, що не охоплюються СТВ ЄС, а 22 червня затвердив свою позицію щодо трьох ключових законодавчих ініціатив пакету «Готові до 55»: реформування СТВ ЄС, впровадження СВАМ та Соціального кліматичного фонду. 29 червня Рада ЄС також ухвалила свої переговорні позиції (загальні підходи) щодо низки законодавчих пропозицій пакету «Готові до 55».

Таким чином, держави-члени ЄС прийняли спільну позицію щодо: реформи СТВ ЄС, розподілу зусиль у секторах, що не охоплюються СТВ ЄС, викидів та абсорбції від ЗЗЗЛГ, створення Соціального кліматичного фонду, нових стандартів викидів CO2 для легкових автомобілів і мікроавтобусів.

Раніше, 2 червня, європейські міністри транспорту прийняли спільну позицію (загальний підхід) щодо трьох законодавчих пропозицій пакету «Готові до 55», які стосуються транспортного сектору: розгортання інфраструктури альтернативного палива (AFIR), ініціативи FuelEU Maritime та ініціативи ReFuelEU Aviation. 27 червня комітет Європарламенту з транспорту та туризму проголосував і прийняв звіт щодо пропозиції ReFuelEU Aviation.

У контексті прийняття остаточних текстів документів переговорні позиції інституцій з окремих питань різняться. До прикладу, Рада ЄС погодилася зберегти загальну ціль щодо скорочення викидів на 61% до 2030 року в галузях, які охоплюються системою СТВ ЄС, у той же час Європейський Парламент пропонує збільшити амбіцію до 63% порівняно з 2005 роком. Також існують різні бачення щодо тривалості безкоштовних квот для різних секторів економіки в рамках СВАМ.

14 червня на спільному засіданні комітетів Європейського Парламенту з економічних і монетарних питань, а також з питань довкілля, охорони здоров'я і харчової безпеки депутати прийняли заперечення проти пропозиції Єврокомісії включити конкретну діяльність у галузі ядерної енергетики та газу до переліку екологічно сталих видів економічної діяльності, які охоплюються таксономією ЄС. Остаточне рішення Європейський Парламент ухвалить на початку липня 2022 року.

Широке залучення усіх зацікавлених сторін до формування політик та реформ в ЄС надалі залишається ключовим рушієм у впровадженні реформ. Зокрема, це відображено у звіті Конференції з майбутнього Європи, напрацьованого за результатами року обговорень. Документ містить 49 пропозицій, які включають конкретні цілі та понад 320 заходів для інституцій ЄС щодо подальшої роботи за дев'ятьма темами, включаючи зміну клімату.

Висновки

Протягом травня-червня 2022 року питання зміни клімату актуалізувалися на глобальному рівні, що пов'язано з проведенням міжнародних заходів високого рівня - таких як Боннська конференція та саміт "Великої сімки". Залучення широких кіл організацій громадянського суспільства до формування політик ЄС (зокрема і з питань ЄЗК та зміни клімату) є одним з ключових принципів їх подальшої ефективної реалізації. Звітом завершилася річна робота Конференції з майбутнього Європи, наступним кроком є врахування її рекомендацій у подальшій роботі інституцій ЄС.

Найбільш помітною подією у національній кліматичній політиці стала участь делегації України у Боннській конференції ООН зі зміни клімату, в рамках якої вона провела низку двосторонніх зустрічей, у тому числі щодо реалізації спільних проектів зі скорочення викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату.

Рекомендації

Враховуючи потреби "зеленої" повоєнної відбудови з огляду на необхідність розвитку кліматично нейтральної економіки, а також посилену євроінтеграцію України після надання статусу кандидата на вступ до ЄС, необхідно звернути особливу увагу на врахування нинішніх політичних та законодавчих пропозиції ЄС, зокрема представлених у рамках пакету «Готові до 55», у процесі реформ в Україні.

Окрім того, важливо, щоб національні кліматичні процеси відбувалися на принципах прозорості, підзвітності та участі зацікавлених сторін, що також потребуватиме переосмислення, і з цієї точки зору досвід демократії участі ЄС є корисним.

Говорячи конкретно про поточні пропозиції, зокрема реформу органів державної влади, яка уже публічно обговорюється, доцільно звернути увагу на питання кліматичного врядування в Україні, зокрема можливості призначення віце-прем'єр міністра з питань зміни клімату (або розширення функціоналу одного із чинних віце-прем'єр міністрів). Така фігура має відповідати не лише за формування та реалізацію загальної кліматичної політики, його доцільно наділити координаційними, міжінституційними/крос-секторальними компетенціями з питань зміни клімату.

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

Ситуація на початку кварталу зумовлювалась попередньою інтенсифікацією зусиль ЄС у розробленні законодавчих рамок з охорони довкілля при врахуванні наслідків війни рф проти України для всього регіону.

ЄС надалі підтримує пріоритетність та амбітність питань заходів охорони довкілля, незважаючи на заклики та лобіювання пом'якшення деяких цілей та відкладання окремих заходів, зокрема у сфері спільної сільськогосподарської політики, враховуючи негативний вплив війни рф проти України для всієї Європи.

Основні події

18 травня Єврокомісія представила своє бачення відбудови України у комюніке «Україна: допомога та відбудова». Зокрема, план відбудови, на думку Єврокомісії, має бути спрямований на побудову процвітаючого і сталого майбутнього для України.

22 червня Єврокомісія оприлюднила пакет законодавчих ініціатив у сфері охорони природи та використання пестицидів. Серед проєктів рішень – Регламент про відновлення природи. ЄС вперше пропонує прийняти регламент у сфері охорони довкілля, і це перша системна пропозиція у цій сфері з часу прийняття Оселищної Директиви у 1992 році.

Збереження та відновлення екосистем і біорізноманіття – одна з ключових цілей, на досягнення якої спрямований ЄЗК. Серед політик у цій сфері вже прийнято Стратегію ЄС з біорізноманіття до 2030 року та Нову лісову стратегію ЄС до 2030 року. Мета ЄС – до 2030 року охопити принаймні 20% сухопутних і морських територій заходами з відновлення природи, а до 2050 року – усі екосистеми, які потребують відновлення.

Оприлюднений проєкт регламенту, серед іншого:

- вимагає від держав-членів ЄС розробити національні плани з відновлення природи;
- ґрунтується на законодавстві, але охоплює всі екосистеми та не обмежується Пташиною, Оселищною та Natura 2000 директивами;

- демонструє лідерство ЄС у захисті та відновленні природи, встановлює високу планку для глобальних дій ЄС напередодні чергової зустрічі Конференції Сторін (COP15) Конвенції про біологічне різноманіття.

Проєктом регламенту окремо встановлюються вимоги щодо збереження та розвитку зелених просторів у містах. Зокрема, у 2050 році частка територій з лісовою рослинністю має складати не менше 10% площі міст.

Одночасно Єврокомісія виступила з пропозицією щодо скорочення використання хімічних пестицидів. Чинну Директиву 2009/128/ЄС про стале використання пестицидів пропонують замінити новим Регламентом, який би мав пряме застосування у державах-членах ЄС. Зокрема, Єврокомісія пропонує встановити ціль - зменшити використання та ризики від хімічних пестицидів на 50% до 2030 року, заборонити їх використання у вразливих зонах та загалом встановити чіткі правила використання пестицидів та їх обліку. У цьому контексті можна зауважити, що в Україні станом на 2018 р. використовувалось значно менше пестицидів: 0,75 кг/га проти 3,14 кг/га в ЄС.

Висновки

Інституції ЄС розробляють нові законодавчі рамки з охорони довкілля, що фіксують вимоги для держав-членів ЄС у цій сфері на рівні обов'язкових до виконання регламентів. Така динаміка яскраво демонструє, що незважаючи на великі труднощі після початку агресивної війни рф проти України та загострення окремих критичних питань, зокрема продовольчої безпеки, ЄС не має намірів послаблювати темпів та амбіцій реформування сфери захисту довкілля, підкреслюючи її пріоритетність.

Рекомендації

Зважаючи на надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС, а також поточні зобов'язання, слід врахувати нові стратегічні цілі та законодавчі пропозиції у ЄС в плануванні реформ охорони довкілля в Україні та плануванні повоєнної відбудови. Уряду України необхідно систематизувати підхід та врахувати поточні прогалини в імплементації законодавства ЄС у сфері охорони довкілля в контексті підготовки до відкриття переговорів про вступ до ЄС (зокрема, створення законодавчих основ для створення територій мережі NATURA 2000 в Україні).

УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ТА ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА

Наприкінці першого кварталу 2022 року Єврокомісією було запропоновано нові амбітні пакети законодавчих змін у сфері управління відходами та розвитку циркулярної економіки в рамках ЄЗК.

Початок наступного кварталу характеризувався продовженням цих амбіцій та розширенням законодавчих пропозицій з великою увагою до перегляду поточних правил поводження з промисловими відходами та скорочення впливу забруднюючих речовин.

Основні події

04 квітня Єврокомісія внесла пропозицію щодо прийняття змін до Директиви 2010/75/ЄС **про промислові викиди** (комплексне запобігання та контроль забруднення) та Директиви Ради 1999/31/ЄС **про захоронення відходів.**

Оновлені зміни до Директиви 2010/75/ЄС допоможуть спрямовувати промислові інвестиції, необхідні для переходу ЄС до конкурентоспроможної, кліматично нейтральної економіки з нульовим забрудненням навколишнього середовища до 2050 року.

Зміни до Директиви 1999/31/ЄС внесені тому, що поводження з відходами (захоронення) та спалювання відходів, а також промислова діяльність (як-от виробництво електроенергії та цементу, інтенсивне розведення худоби) спричиняє викиди шкідливих речовин у повітря, воду та ґрунт. Ці викиди включають оксиди сірки, оксиди азоту, аміак, пил, ртуть та інші важкі метали. Відповідно, зміни до Директиви сприятимуть запровадженню найкращих доступних технологій (НДТ) у поводженні з відходами на полігонах.

24 травня Єврокомісія розпочала публічні консультації щодо внесення змін до рамкової Директиви 2008/98/ЄС щодо відходів, включаючи встановлення цілей ЄС щодо скорочення відходів харчових продуктів. Перегляд має на меті покращення загального екологічного результату поводження з відходами відповідно до ієрархії відходів та реалізації принципу «забруднювач платить», зокрема в таких сферах як: запобігання (включаючи скорочення харчових відходів), роздільний збір, поводження з відпрацьованими маслами та текстилем.

Єврокомісія також оновила Європейський реєстр заводів з переробки суден, що наразі містить 46 установок з утилізації суден, у тому числі 37 верфі в Європі (ЄС, Норвегія та Великобританія), 8 майданчиків у Туреччині та 1 у США. Кілька корабалень із Європейського реєстру також здатні переробляти великі судна. У період 2-30 червня Єврокомісія проводила публічні консультації щодо перегляду Регламенту про утилізацію суден,

який спрямований на суттєве зменшення негативних наслідків утилізації суден під прапором ЄС.

20 червня досягнуто політичної угоди між Європейським Парламентом і Радою ЄС щодо пропозицій Єврокомісії про захист здоров'я людини та навколишнього середовища від стійких органічних забруднювачів. Згідно з досягнутою угодою, встановлено обмеження наявності наступних чотирьох речовин або груп речовин у відходах:

- перфтороктанова кислота (PFOA), її солі та споріднені сполуки, що містяться у водонепроникному текстилі та вогнегасній піні;
- перфторгексансульфонова кислота (PFHxS), її солі та споріднені сполуки – з аналогічним використанням та замінником PFOA;
- дикофол – пестицид, який раніше використовувався в сільському господарстві;
- пентахлорфенол, його солі та складні ефіри, що містяться в обробленій деревині та текстилі.

Крім того, посилено граничні обмеження у відходах для ще п'яти речовин або груп речовин, які вже регулюються на законодавчому рівні:

- 5 полібромованих дифенілових ефірів (PBDE) – антипірени, що містяться в пластмасі та текстилі, використовуються в електричному та електронному обладнанні, транспортних засобах та меблях;
- Гексабромциклододекан (HBCDD) – антипірен, що міститься в деяких пластикових і текстильних відходах, зокрема в полістироловій ізоляції від знесення будівель;
- Хлоровані парафіни з коротким ланцюгом (SCCP) – антипірени, що містяться в деяких гумових і пластикових відходах, таких як гумові конвеєрні стрічки, шланги, кабелі та ущільнення;
- Поліхлоровані дибензо-п-діоксини та дибензофурани (ПХДД/Ф) – ці речовини не виробляються і не додаються до матеріалів навмисно, але присутні як домішки в певній золі та інших промислових відходах;
- Діоксиноподібні поліхлоровані біфеніли (ПХБ) – подібно до діоксинів, ці ПХБ можуть бути присутніми як домішки в деяких видах золи та промислових масел. Запропоновано ліміти для цих конкретних ПХБ, а також для діоксинів.

Серед законодавчих оновлень, очікується майбутнє прийняття Регламенту щодо акумуляторів та відпрацьованих батарей, який скасовує Директиву 2006/66/ЄС і вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 2019/1020. Документом має запровадити нові вимоги до акумуляторів, розміщених на ринку ЄС, з особливим акцентом на акумуляторах для електромобілів. Особливо важливими для виробників сировини є положення щодо вуглецевого сліду, вмісту вторинної сировини, ефективності переробки, цільових показників відновлення матеріалів та належної перевірки. Також має бути прийнятий Регламент щодо перевезення відходів та внесення змін до регламентів (ЄС) №№ 1257/2013 та 2020/1056, основними цілями якого є врегулювання правил ЄС щодо транспортування відходів та зменшення ризиків для довкілля та здоров'я людини.

Висновки

Триває оновлення законодавчої бази ЄС із питань управління відходами, що зокрема спрямовано на вирішення деяких поточних проблем із забрудненням навколишнього середовища та впливу забруднюючих речовин на здоров'я людини та чистоту довкілля. Наразі більшість проєктів актів законодавства ЄС перебувають на стадії розгляду та узгодження пропозицій. Водночас, можна стверджувати про досягнення згоди щодо деяких важливих елементів, зокрема регулювання вмісту окремих речовин у відходах, що буде закріплено в оновленому законодавстві ЄС.

Рекомендації

Враховуючи останні зміни в Україні, зокрема набуття статусу кандидата на вступ до ЄС та прийняття рамкового закону про управління відходами, слід посилити координацію відповідних реформ та врахувати очікувані зміни у правилах ЄС щодо управління відходами у процесі впровадження законодавчих змін та підготовці відповідних підзаконних актів. Це сприятиме більш ефективному поводженню з відходами, підвищенню захисту довкілля та фасилітації переговорного процесу з ЄС у питаннях законодавчого наближення в сфері управління відходами.

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ

Початок 2022 року характеризувався значним переглядом у потребах фінансування заходів ЄС в рамках ЄЗК та пов'язаних сфер, включаючи пом'якшення наслідків впливу війни проти України. Висунення пропозиції REPowerEU у березні 2022 р. зумовило також розробку пропозиції з боку Єврокомісії щодо виділення додаткового фінансування заходів плану. Окремо розглядалося питання долучення України до деяких інструментів фінансової допомоги.

У звітному періоді спостерігалось інституційне закріплення багатьох висловлених раніше пропозицій та оформлення їх у відповідні інструменти фінансової допомоги.

Основні події

Протягом травня-червня 2022 року в ЄС було запропоновано проект бюджету на 2023 рік, що передбачає збільшення фінансування багатьох напрямків, пов'язаних з ЄЗК. Так, 103,5 млрд євро передбачається виділити в рамках пакету NextGenerationEU, який було започатковано для сприяння економічному відновленню країн ЄС з особливою увагою до питань "зеленого" зростання, а віднедавна також подолання наслідків війни рф проти України. 2,3 млрд євро передбачено на фінансування кліматичних заходів та заходів з охорони довкілля, у рамках цієї суми 738 млн євро піде на фінансування програми LIFE та 1,5 млрд євро до Фонду справедливого переходу (Just Transition Fund), який також отримає додаткових 5,4 млрд євро з коштів програми NextGenerationEU. Ці суми загалом співставні із фінансуванням заходів передбачених на 2022 рік, але значно більше фінансування виділяється за рахунок перерозподілу коштів із програми NextGenerationEU. У рамках цього ж інструменту в червні 2022 року Єврокомісія також випустила "зелені" облігації, залучивши 5 млрд євро для фінансування заходів "зеленої" відбудови.

Тим часом, було також підготовано детальні рамки для фінансування заходів, передбачених REPowerEU, зокрема в сфері енергоефективності. Єврокомісія спільно з Європейським Інвестиційним Банком (ЄІБ) підготували дві основні моделі для заходів REPowerEU з енергетичної ефективності та програми "Новий європейський Баухауз" (New European Bauhaus) з фокусом на проекти, пов'язані з розвитком територій. У цих моделях передбачається поєднання кредитних коштів та грантів із можливостями залучення додаткових джерел фінансування.

Спостерігається продовження тенденції до визнавання допустимою державної допомоги, яку країни-члени ЄС надають компаніям для подолання негативних наслідків російської агресії для економік, що узгоджується з новими правилами державної допомоги, ухваленими Єврокомісією на початку року. Так, протягом другого кварталу 2022 Єврокомісія погодила схему державної допомоги на суму 180 млн євро, яку уряд Італії виділив для підтримки національних підприємств, що діють у сфері сільського, лісового та рибного господарства, які зіштовхнулися із дефіцитом ліквідності на фоні здорожчання енергетичних ресурсів та інших наслідків війни росії проти України та агресії проти ЄС.

Надзвичайно важливими підсумками звітного періоду є значне просування України у залученні до інструментів фінансування ЄС. Після переговорів, що тривали від квітня 2022 року, Україна стала першою країною поза ЄС, що долучилась до програми LIFE, яка дозволить фінансувати заходи екологічного та кліматичного спрямування. Більше того, так само у червні 2022 відбулося остаточне долучення України до програми "Горизонт Європи" (Horizon Europe), що спрямована на фінансування дослідницьких проектів з особливою увагою до тематики сфер, пов'язаних з ЄЗК. Із наданням Україні статусу кандидата на вступ до ЄС, наша країна також отримає доступ до Інструменту передвступної допомоги (Instrument of Pre-Accession Assistance, IPA). За окремими підрахунками, Україна зможе розраховувати приблизно на 750 млн євро фінансування, зокрема у рамках інфраструктурних проектів, у межах цього інструменту.

Висновки

ЄС продовжує розвиток фінансових інструментів як для забезпечення «зеленої» економічної трансформації, так і для подолання поточних викликів, зокрема агресивної війни рф проти України. Поступ в євроінтеграції України також відзначився долученням до нових можливостей для фінансової підтримки, у т.ч. конкретних програм ЄС.

Рекомендації

Уряду України слід детально ознайомитися із новими можливостями, які відкриваються із долученням до програм фінансування ЄС та стимулювати заінтересовані установи до участі в цих програмах. Зокрема, необхідне надання чітких роз'яснень щодо процедури та можливості подання на фінансування проєктів у рамках програми LIFE. Також слід приділити окрему увагу використанню нових інструментів, зокрема Інструменту передвступної допомоги, в контексті повоєнної відбудови та розвитку інфраструктури.